

Hva er presseetikk?

19.05.2006

Norsk Presseforbund vedtok den første Vær Varsom-plakaten i 1936. Deretter gikk det 20 år før den ble revidert. Men fra 1956 og frem til i dag, har Vær Varsom-plakaten blitt revidert flere ganger, sist i november 2007. Denne jevnligte revisjonen er et uttrykk for at de presseetiske normer ikke er statiske. Endringene i samfunnet og pressen selv, journalisters oppfatning av egen yrkesrolle og publikums orientering mot nye verdier, må nødvendigvis også ha virkninger på normenes innhold til enhver tid.

De etiske normene og den selvjustis som pressen driver, er i første rekke ment å beskytte enkeltpersoner mot krenkende og skadelig publisitet. Derfor har pressen hele tiden beholdt «Vær Varsom» som overskrift på plakaten. Men Vær Varsom-plakaten uttrykker også pressens samfunnsrolle og de rettigheter og forpliktelser pressen har i et fritt samfunn. Pressens innsats i enkeltsaker har i mange tilfeller vært en utløsende faktor for å hindre urett og rette opp feilaktige disposisjoner i samfunnet.

En ansvarlig presseetisk vurdering legitimerer derfor at det rettes et kritisk lys ikke bare mot offentlige handlinger og institusjoner, men også mot personer som i kraft av sin stilling eller sitt tillitsverv, må regnes som offentlige personer.

Presseetikken skal ikke beskytte det kritikkverdige, men de presseetiske normer skal hjelpe redaksjonen til ikke å påføre mennesker en unødig lidelse. Det er gjennom en drøfting av de etiske konflikter at redaksjonen – redaktører og journalister – utvikler en ansvarlig og bevisst holdning til hva som kan og bør publiseres.

Presseetikk og mediernes selvdømmeordning må ikke forveksles med rettslige standarder og domstolsbehandling. Avgjørelser i ett system kan ikke uten videre påberopes i det andre. Både regelverk og prosesser er vidt forskjellige. Fellende uttalelser i PFU innebærer for eksempel ikke at berørte redaksjoner i etterkant kan avkreves dekning av saksomkostninger.

Det gis ikke noe fasitsvar på alle spørsmål av presseetisk karakter. Diskusjonen som pressen og andre må føre om massemedienes rolle og ansvar, kan aldri avsluttes. Her er det mange meningsberettigede – både innenfor og utenfor pressens rekke. Men til syvende og sist er det pressen selv som må trekke grensene for hva den finner etisk forsvarlig. Det er en del av den frie og uavhengige presses natur.